

## ГЛАВА XXX

# ВЪЗРАЖДАНЕ НА БЪЛГАРСКИЯ НАРОДЪ

*Начало и характеръ на българското национално движение. — Историкътъ Паисий самоковски (1762) и епископъ Софроний Врачански (1739—1815).*

Голѣмото умствено движение, което бѣ обхванало Европа презъ XVIII вѣкъ, засегна сжщо и славянскитѣ народи, които, освенъ руси и поляци, тогава бѣха съвсемъ забравени. Незабелязана на своето време шепа просвѣтени патриоти произвели оня извънредно интересенъ за историка превратъ, който и днесъ още се приписва отъ западна Европа на политическото въздействие на руситѣ, като че ли дипломатическитѣ агитации сж въ състояние нѣкъде да произведатъ такива дълбоко проникващи промѣни въ народния животъ. Националното чувство се пробудило у чехи, лужичани, словинци, хървати, сърби и българи почти едновременно, обаче, самостоятелно у всѣко племе. Коренната причина на този постепененъ и безъ шумъ превратъ лежи въ стремежа къмъ образование, което може да бжде задоволено само при посрѣдството на родния езикъ. Достатъчно били само нѣколко книги, за да се събуди предишниятъ народенъ духъ отъ дълбоката летаргия; скоро възникнали литературнитѣ наченки на изоставенитѣ въ течение на толкова дълго време езици. Това движение обхванало най-напредъ по-низкитѣ народни слоеве; въ по-горнитѣ класи, най-вече податливи за усвояване на чужди елементи, тая промѣна почнала да прониква само постепенно.

Срѣдъ вѣчно зеленитѣ Атонски гори въ 1762 год. монахътъ Паисий (Παΐσιος) завършилъ малката си книжка: „Исторія славяно-болгарска о народахъ и о царѣхъ и о святыхъ болгарскихъ“, съ появата на която се почнало българското национално движение. Па и у останалитѣ славяни пръвъ тласъкъ на новото движение е дало пакъ изучаването на отечествената история<sup>1</sup>.

Кой е билъ Паисий и какво го е подтикнало да състави славянобългарската си история? За жалость, отговорътъ ни на този въпросъ по необходимостъ ще бжде много непълненъ, защото за Паисия ние знаемъ само това, което самъ той разказва за себе си. Роденъ е около 1720 г. въ самоковската епархия, въ околноститѣ на старинния Рилски манастиръ; билъ е монахъ въ Хилендарския манастиръ на Атонъ, гдето изпълнявалъ длъжността проигуменъ.

На 7 августъ 1758 год. въ Хилендарския манастиръ пристигналъ сръбскиятъ историкъ Йоанъ Раичъ, младъ човѣкъ съ рѣдко прилежание и съ благороденъ характеръ. Следъ като получилъ западно образование въ маджарскитѣ иезуитски училища, той изучавалъ богословие въ Киевъ. Той отишълъ на Света-гора съ цель да събере материяли за една сръбска история. Недовѣрчивитѣ хилендарци не му позволили дори свободно да се ползува